

ПРОЯВ АГРЕСИВНОСТІ В ОСОБИСТІСНИХ ХАРАКТЕРИСТИКАХ І ПОВЕДІНЦІ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ ПІД ВПЛИВОМ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Постановка проблеми. Засоби масової інформації здійснюють зв'язок між комунікатором та тим, хто сприймає інформацію (реципієнтом), під час чого відбувається спілкування. Окрім виконання інформативної функції, ЗМІ беруть участь у соціальному управлінні, пропагуючи погляди, ідеї, вчення, маніпулюючи свідомістю та впливаючи на формування громадської думки, світогляду, стереотипів. Розвиток інформаційних технологій, удосконалення інформаційного забезпечення суспільства та використання новітніх джерел інформації призводить до порушення життєвих цінностей молодого покоління, розвитку культу насильства й жорстокості, а також наслідування дій головних героїв з фільмів жахів, комп'ютерних ігор та відео еротичного характеру. Зростання агресивної асоціальної поведінки відбувається шляхом пропаганди масової культури засобами масової інформації. Однією з причин формування девіантної поведінки дітей та молоді є вплив ЗМІ на свідомість молодого покоління.

Аналіз досліджень і публікацій. Чимало науковців займаються дослідженням впливу ЗМІ на людину, зокрема: Д. Андрєв, В. Бондаровська, В. Захарчук, Ю. Ірхін, Н. Костенко, Я. Любивий, та інші. Вітчизняні дослідники О. Виноградна, О. Петрунко, П. Фролов аналізують вплив еротичних фільмів, бойовиків, фільмів жахів на молодь, у зв'язку з напливом антиподів цінностей та моральних якостей. Низка досліджень присвячена ролі впливу окремих ЗМІ (преси, радіо, телебачення та кіно). Ці проблеми вирішуються в працях А. Акопяна, Г. Галочкіної, Н. Іванової, Г. Лабковської, Б. Лозовського, А. Музирі, Л. Самхлядової, Г. Усової.

Постановка завдання. Проблема зростання агресивної поведінки дітей та молоді є актуальною в дослідженнях сучасних психологів та педагогів.

Людина стає особистістю лише при спілкуванні з іншими людьми та піддаючись впливу соціального середовища. Вона не може психічно та духовно розвиватися за межами суспільства. Оскільки XXI століття характеризується швидким темпом розвитку інформаційних технологій, то вплив ЗМІ на поведінку та свідомість дітей і молоді є актуальним питанням сучасності.

Виклад основного матеріалу. Сучасне людство живе в час високих інформаційних технологій. Отримуючи значну кількість нової інформації через джерела ЗМІ-телебачення, радіо, друковану продукцію, рекламу, інтернет, які впливають на вибір людини, визначають її рівень поінформованості та інформаційної освіченості, ЗМІ також проникають у всі сфери життя та діяльності людини, впливаючи на процес інформатизації суспільства. Інформаційна проблема є однією із глобальних проблем, що постає перед сучасною людиною та знаходиться на недостатньому рівні її усвідомлення.

Одним з головних пріоритетів України, визначених Законом України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки», є прагнення побудувати орієнтоване на інтереси людей, відкрите для всіх і спрямоване на розвиток інформаційне суспільство, в якому кожен міг би створювати і накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися і обмінюватися ними, щоб надати можливість кожній людині повною мірою реалізувати свій потенціал, сприяючи суспільному і особистому розвитку та підвищуючи якість життя [8].

Інформаційно-комунікаційні технології надають можливість кожному отримувати доступ до інформації, проте, необхідно мати певні навички для користування перевагами інформаційного суспільства.

Засоби масової інформації (ЗМІ), мас медіа (Mass media) — преса (газети, журнали, книги), радіо, телебачення, Інтернет, кінематограф, звукозаписи та відеозаписи, відеотекст, телетекст,

рекламні щити та панелі, домашні відеоцентри, що поєднують телевізійні, телефонні, комп'ютерні та інші лінії зв'язку. Всім цим засобам притаманні якості, що їх об'єднують: звернення до масової аудиторії, доступність багатьом людям, корпоративний зміст виробництва і розповсюдження інформації. В Україні діяльність ЗМІ регулюється законами «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні», «Про інформацію», «Про рекламу», «Про телебачення та радіомовлення» та низкою інших [4].

Дитина потрапляє в інформаційне поле з перших років життя. Перебуваючи у взаємодії з інформаційним середовищем, ціннісні орієнтації підлягають впливу та змінам зі сторони мас-медіа. Телебачення посідає перше місце серед всіх інших ЗМІ, змінюючи цінності сучасної молоді. Негативний вплив телебачення полягає у перетворенні молодого людини з активного учасника суспільних процесів на пасивного глядача та призводить до деградації особистості. Телебачення є компонентом проведення дозвілля, заслуговуючи на велику увагу при його аналізі з боку освоєння інформації підлітками та юнацтвом, оскільки в цей період відбувається формування світогляду, соціалізація особистості та становлення ціннісних та моральних сфер життєдіяльності. Маніпулювання свідомістю, поширення неправдивої інформації, позбавлення людини самостійного мислення можливості, духовно розвиватись та робити власний вибір щодо майбутнього життя.

Розглянувши основні нормативно-правові акти, можна зробити висновок, що будь-який прояв насильства, жорстокості та агресії карається законом та негативно впливає на формування свідомості та поведінки молодого покоління.

У статті 2. Зазначемо, що засоби масової інформації — засоби, призначені для публічного поширення друкованої або аудіовізуальної інформації. В свою чергу, у статті 7 розглядаються повноваження держави, яка всіма можливими законними засобами не допускає в інформаційних та інших телерадіопрограмах систематичного цілеспрямованого безпідставного загострення уваги на війні, насильстві і жорстокості, розпалюванні расової, національної та релігійної ворожнечі або позитивного їх подання (трактування), а також забезпечує ідеологічний і політичний плюралізм у сфері аудіовізуальних засобів масової інформації. У статті 4 розглядаються положення про основні принципи державної політики у сфері телебачення і радіомовлення трансляції програм або їх відеосюжетів, які можуть завдати шкоди фізичному, психічному чи моральному розвитку дітей та підлітків, якщо вони їх дивляться. У частині другій статті 6 Закону України «Про телебачення і радіомовлення» про неприпустимість зловживання свободою діяльності телерадіоорганізацій — трансляція програм та передач, у яких телеглядачам та/або радіослухачам надаються послуги з ворожіння, а також платні послуги у сфері народної та/або нетрадиційної медицини, а також не допускається використання телерадіоорганізацій для розповсюдження і реклами порнографічних матеріалів та предметів; пропаганди наркотичних засобів, психотропних речовин з будь-якою метою їх застосування; поширення інформації, яка порушує законні права та інтереси фізичних і юридичних осіб, посягає на честь і гідність особи; здійснення інших вчинків, за якими наступає кримінальна відповідальність [3].

У статті 13, мова йде про допуск перегляду трансляції теле-, відео- і радіопрограм, що містять елементи еротики, з 24 години до 4 години, якщо інше скорочення часу трансляції не передбачено органами місцевого самоврядування. Аудіо-, радіо-, кіно-, відеопродукція сексуального характеру, з елементами еротики, підлягає оцінці Національною експертною комісією України з питань захисту суспільної моралі. Перед трансляцією теле- і радіопрограм сексуального чи еротичного характеру обов'язково має бути зроблене звукове або текстове повідомлення про характер програми і заборону перегляду чи прослуховування її неповнолітніми.

Охарактеризувавши та проаналізувавши дитячі програми в попередніх дослідженнях, можна зробити висновок, що заборона проявів агресії, насильства, протиправних дій, знущань, сцен еротичного характеру — ігноруються. Сучасні діти та молодь усе частіше надають перевагу бойовикам, фільмам жахів, в яких агресивність та розправа над людьми вважається нормальним

та звичним явищем. Контроль з боку держави та відповідних органів недостатньо виражений. І навіть батьки, які повинні контролювати діяльність та поведінку своїх дітей, не звертають увагу на їх дії, які часто є агресивними та можуть бути спрямовані на вчинення протиправної поведінки в майбутньому, а часом і суїциду.

Соціокультурна зумовленість спілкування полягає у зв'язках учасників комунікативного процесу з соціальним середовищем через засоби масової інформації та масової культури: пресу, кіно, телебачення, Інтернет, книги, музику. Підбурювання до самогубства навіюється сюжетами творів масового мистецтва, віртуальним співчуванням героєві книги, телепередачі тощо. Прояву неадекватної поведінки (жорстокості, апатії, втрати сенсу життя, самотності, конфліктності та ін.) сприяють вживання алкоголю, наркотиків, токсинів, наслідування «значущого» героя, сцени насильства, моделі самогубства, хибне сприйняття сексуальної реальності тощо [10, с. 124].

Головними соціально-психологічними детермінантами суїцидів є конфлікт, самотність особистості, суттєві її статусно-рольові розбіжності, соціальна ізоляція, неповноцінність комунікативної системи особистості, зниження комунікативної толерантності «значущих інших» один до одного, вплив етнічних традицій, етнопсихологічних норм взаємодії та спілкування, вплив засобів масової інформації та масової культури [11, с. 119].

Самотність особистості може проявлятися як суїцидогенний чинник. Якщо людина не має близьких друзів, не відчуває визнання на соціально-груповому рівні і оцінки суспільства, у неї з'являється глибока психологічна криза, яка може стати причиною самогубства [11, с. 120].

Підлітковий вік є найсуперечливішим періодом становлення особистості. Відбувається формування нового світогляду, змінюється соціальний статус підлітка, збільшується потреба у спілкуванні з однолітками. У старшому підлітковому віці молода людина виходить на рівень спілкування з суспільством. Особистість починає шукати своє місце та призначення, брати приклад з авторитетних осіб у державі та знаходити нові шляхи для соціально-психологічного та соціокультурного розвитку. З'являються нові авторитети, які підліток знаходить не тільки в середовищі безпосереднього спілкування, а й у пресі, кіно, літературі [10, с. 128].

Стаття 41 «Захист прав неповнолітніх телеглядачів і радіослухачів» Закону України «Про телебачення і радіомовлення» забороняє перегляд фільмів або телепередач, які можуть завдати шкоди моральному, психічному та фізичному розвитку неповнолітніх.

У статті 4 «Мова друкованих засобів масової інформації» Закону України Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні розглядається положення про стиль і лексику друкованих засобів масової інформації, які мусять відповідати загальноновизнаним етично-моральним нормам. Вживання лайливих і брутальних слів не допускається [5].

Оскільки, засоби масової інформації є виховним фактором, який впливає на ціннісні орієнтації та моральні принципи дітей та молоді — вони формують уявлення про навколишнє середовище та суспільство в цілому.

Розглядаючи положення Закону України «Про захист суспільної моралі», можна зробити висновок, що цей закон встановлює правові основи захисту суспільства від розповсюдження продукції, що негативно впливає на суспільну мораль.

У статті 1 зазначається, що суспільна мораль — система етичних норм, правил поведінки, що склалися у суспільстві на основі традиційних духовних і культурних цінностей, уявлень про добро, честь, гідність, громадський обов'язок, совість, справедливість [6].

Закон України «Про захист суспільної моралі» (стаття 2) забороняє виробництво та прояв у будь-якій формі продукції порнографічного характеру з елементами насильства чи жорстокості, яка б суперечила правовим нормам та негативно впливала на молоде покоління.

У загальних положеннях Доктрини інформаційної безпеки України розглядаються положення інформаційної безпеки України. Мова йде про інформаційну складову, яка за сучасних умов набуває дедалі більшої ваги і стає одним із найважливіших елементів забезпечення національної безпеки. Інформаційний простір, інформаційні ресурси, інформаційна інфраструктура та інформаційні технології значною мірою впливають на рівень і темпи соціально-економічного, науково-технічного і культурного розвитку.

Поряд із вивченням впливу ЗМІ на поведінку та свідомість молоді, постає актуальна проблема агресії як результату дії мас-медіа. Бажання завдати шкоди іншій особі за допомогою фізичної або вербальної поведінки називається агресією. Коли злість виступає збудником агресії, агресія називається ворожою. Інструментальна агресія є засобом досягнення будь-якої мети.

Наукові дослідження у галузі психології, юриспруденції, психіатрії, підтвердили, що телебачення, комп'ютерні ігри, Інтернет та інші джерела ЗМІ призводять до агресивної, антигромадської, девіантної поведінки молодих людей. Сучасна молодь сприймає агресивну поведінку як прийнятну, розцінюючи насильство, в якому панує жорстокість, як дію, сприйнятну в суспільстві та спосіб вирішення конфліктів. У результаті цих дій відбувається агресивне ставлення до оточуючих, близьких, що призводить до порушень та розладів психіки.

Група дослідників з Австралії, Фінляндії, Ізраїлю, Польщі, та США, які провели дослідження у 1983-1986 роках, констатували різний, обумовлений різними етнокультурними традиціями рівень агресивності та виявили загальні тенденції причинно-наслідкових зв'язків між інтенсивністю перегляду теле- та кінопродукції насильницького характеру в дитячі роки та агресивністю у 30-річному віці. Існує вірогідність прогнозування серйозності правопорушень у віці 30 років залежно від частоти перегляду насильницьких фільмів у дитячі роки. На рівні підсвідомості екранні образи можуть довго зберігатись, не піддаючись критичному усвідомленню, якщо вони були сприйняті у дитячому віці, у сприятливий сенситивний період. У свою чергу, у дорослому віці, незалежно від уподобань особи на цьому етапі, засвоєні в дитинстві взірці асоціальної поведінки можуть керувати поведінкою особи, особливо в ситуаціях, що викликають стан афекту [13].

Достатньо показовим у цьому відношенні і одночасно типовим є визначення агресії, запропоноване Р. Блекборном: агресія полягає у примусовому впливі на будь-кого з нанесенням матеріальної шкоди чи тілесного ушкодження [1, с. 255].

Значна кількість наукових напрямів займається дослідженням проблеми агресії. Психологія, одна із наук, яка відіграє важливу роль у вивченні феномену агресії, її прояву у юнацькому віці, що визначається серйозною психолого-педагогічною проблемою та є наслідком кримінальної поведінки. Молодь — майбутнє суспільства, соціально-вікова група, яка швидко піддається впливу, проявляє агресію поряд із тривожністю та здатна вчиняти насильницькі злочини. Молодіжна агресія характеризується імпульсивністю та неадекватністю агресивних реакцій. Вплив засобів масової комунікації є одним із факторів виникнення агресивної поведінки молоді.

Всесвітня організація охорони здоров'я твердить, що Україна посідає 5 місце в Європі за рівнем насильства серед молоді.

ВООЗ за основу дослідження взяла кількість смертей молодих людей від ножових поранень та інших травм, завданих однолітками. У звіті вказується, що загалом від насильства у Європі гине щодня 40 молодих людей у віці від 10 до 29 років, або 15 тисяч на рік [2]. В організації переконані, що більшості з цих смертей можна було б уникнути, якби у суспільстві активніше запобігали насильству серед молоді. Одним із джерел поширення насильства фахівці називають необмежений доступ дітей та молоді до мережі Інтернет та телебачення. А дослідники ВООЗ кажуть, що алкоголь, наркотики і низький рівень життя у вказаних країнах стають основною причиною злочинів.

Агресія — це навмисна дія, направлена на заподіяння збитків. А агресивність — це риса особистості, яка ґрунтується на готовності до агресії.

Вплив ЗМІ є складовою, що породжує протиправну поведінку неповнолітніх. Необмежений доступ дітей та молоді до мережі Інтернет, де пропагується насильство та жорстокість є причиною високого рівня криміналізації в молодіжному середовищі.

Серед реальних та потенційних загроз інформаційній безпеці України виділяють прояви комп'ютерної злочинності, комп'ютерного тероризму, що загрожують сталому та безпечному функціонуванню національних інформаційно-телекомунікаційних систем; зовнішні негативні інформаційні впливи на суспільну свідомість через засоби масової інформації, а також мережу

Інтернет [9].

У кіберпросторі є чимало загроз, так само як і у реальному житті. Звикання до користування Інтернетом та комп'ютерними іграми схоже на звикання до наркотиків або алкоголю. Збудження, роздратування, зниження зацікавленості реальним життям. Дитяча жорстокість вражає.

Психологи звертають увагу на те, що велика кількість дітей і підлітків копіюють негативну поведінку телегероїв та піддаються маніпулятивним діям. Обмеження показу на телебаченні передач та анонсів, які містять сцени насильства та жорстокості починаючи з ранку аж до 23.00 години, призведе до зниження рівня проявів девіантної поведінки. В агресивному стані особа може повністю втрачати самоконтроль [12, с. 6].

Досить часто зустрічається у літературі визначення «психофізична зброя», під якою розуміють засоби можливого впливу на людей з метою контролю їх поведінки і, можливо, керування соціальними установками регіональних або навіть глобальних соціумів [10, с. 76]. Фахівці вважають, що вплив на підсвідомість можливий через засоби масової інформації шляхом створення спеціальних звукових сигналів у музичних шлягерах, ключових відео образів у телепрограмах і т.д. Зарубіжні автори вважають, що у сучасному світі, а тим більш у майбутньому, статус «великої держави» буде визначатися спроможністю до розвитку і лідерства в пріоритетних сферах знань: інформатиці, інформаційних технологіях і повсякденному психологічному впливі на звичайне життя мільйонів людей в усьому світі через споживані ними продукти, товари, послуги, культуру [10, с. 77].

У сучасному житті мають місце терміни «булінг» та «кібербулінг», перший з них означає фізичний або психологічний терор щодо молодої людини, залякування її з боку ровесників або групи, приниження її гідності з метою навіювання страху. Кібербулінг, сексуальне насильство через Інтернет. Розповсюдження пліток, відео, фото інтимного характеру з метою створення суспільної думки досить швидкими темпами. Вказуючи особисті дані в Інтернеті, поширюючи плітки, образи та зловмисні повідомлення, шантаж та переслідування, виникає поняття кібер-агресія. У соціальних мережах є всі можливості для образ дітей, які швидко піддаються впливу, довірі та повідомляють персональні дані, паролі, таємниці незнайомим людям.

За допомогою сучасних електронних технологій відбувається переслідування осіб та здійснення однієї з форм насильства — кібертероризму.

Різноманітні програми та законопроекти європейських держав ставлять за мету подолання насильства в молодіжному середовищі та забезпечення моральної безпеки та стійкості в інформаційному просторі.

Заподіяння фізичного та морального болю особі, агресивні дії можуть бути причиною розвитку психічних хвороб.

Найпоширенішими проблемами, які вже не заперечує офіційна медицина, визнано синдром фантомного дзвінка, номофобію, кіберхворобу, Facebook-депресію, Інтернет-залежність, залежність від онлайн-ігор, кіберхондрію та «ефект Google». Названо вісім нових психічних хвороб, які атакують людину завдяки інтернету і гаджетам. Нові способи комунікації дозволяють людям ефективніше працювати, краще навчатися, отримувати доступ до нової інформації і розваг, які раніше були їм недоступні. Проте у цього явища є і зворотний бік. Інтернет та мобільні пристрої, які практично ніколи не залишають свого власника, породили нові психологічні захворювання, які офіційна медицина донедавна не хотіла визнавати. Огляд найпоширеніших проблем, які вже немає сенсу заперечувати, наводить сайт про технології 3Dnews. Синдром фантомного дзвінка — захворювання на фоні стресу, виникнення галюцинацій щодо постійного дзвінка телефону, хоча насправді нічого не відбувається. Кіберхвороба — погіршення стану здоров'я при взаємодії з певними електронними пристроями. Facebook-депресія — впадання в депресію під час спілкування та контактів у соціальних мережах або його відсутності взагалі. Проведення великої кількості часу в Інтернеті призводить до погіршення настрою та негативного ставлення до свого життя [7].

Інтернет-залежність проявляється в постійному бажанні отримання доступу до соціальних

мереж. Це хворобливий стан, який часто порівнюють з психічним розладом або залежністю до наркоманії. Гра в онлайн-ігри є руйнівним захворюванням, яке затягує людину у віртуальний світ, призводячи до депресій та самогубства. Номофобія характеризується проявом страху залишитися без мобільного телефону та відсутністю контролю при спілкуванні та зв'язком з іншими. Молоді люди читаючи інформацію в Інтернеті часто сприймають усе буквально. У результаті, здорові люди приписують собі важкі захворювання, які негативно позначаються на здоров'ї.

Молодь упевнена, що будь-яку інформацію можна знайти у Мережі. Вона перестає мислити, запам'ятовувати інформацію, вважаючи, що найпростіший шлях — пошук її в Інтернеті. У такий спосіб виникає поняття «Ефект Google» [7].

Як відомо, телебачення поглинає час, людина стає телевізійним наркоманом, проводячи більшу частину вільного часу перед екраном монітору. Надмірне споживання телебачення призводить до відсутності мозкової активності, бомбуючи особу та впливаючи на прийняття нею рішень. Інформаційне передозування, потік непотрібної інформації не залишає місця для корисних відомостей. Слідкування за чужим життям поступово захоплює людину, особливо молодь, яка піддається впливу та маніпуляціям, стаючи жертвами серіалів, фільмів-жахів, постійних рекламних роликів тощо.

Сучасні діти та молоді люди користуються соціальними ЗМІ, оскільки веб-сайти здійснюють соціальну взаємодію. До них належать сайти соціальних мереж: Facebook, MySpace, Twitter, V Kontakte.com, Odnoklassniki.ru, відео- сайтів, блогів, сайтів азартних ігор. Можливості для спілкування, розваг та проведення вільного часу у мережах постійно розвиваються, впливаючи на свідомість сучасної молоді.

Однією з найактуальніших проблем суспільства є захист дітей та юнацтва від негативного агресивного впливу ЗМІ. Моральне та психічне здоров'я молодого покоління є питанням, яке висвітлює чимало науковців. А поняття інформаційної безпеки має на меті впровадження правових обмежень на діяльність засобів масової інформації.

Серед нових форм роботи для корегування негативної агресивної поведінки серед молодого покоління є проведення зустрічей та бесід, днів відкритих дверей у правоохоронних підрозділах, круглих столів, бесід з батьками щодо впливу ЗМІ на свідомість та розвиток дітей. Служби у справах дітей мають звертати увагу та запроваджувати певні дії щодо звернень батьків або молодих людей з приводу психологічного насильства зі сторони ЗМІ.

Батьки постійно повинні слідкувати за поведінкою дітей, цікавитися колом їхніх знайомих та сферою захоплень, встановлювати батьківський контроль у системі Windows, який надасть можливість зменшити агресивні прояви в поведінці та контролювати інформацію, яку завантажують діти. Оскільки, прояви девіантної поведінки (поведінка, що відхиляється від встановлених норм) не відповідають суспільним нормам та завдають шкоди оточуючим набуваючи масового характеру, потрібно звертати увагу та знаходити шляхи створення сприятливого розвитку особистості, здійснювати контроль інформаційно-психологічної безпеки, впроваджувати нові методи подолання Інтернет-залежності та боротися з проявами агресії та насильства з екранів телебачення, шпальт газетта інших джерел ЗМІ.

Література:

1. Блекборн Р. Психология криминального поведения. - СПб.: Питер, 2004. - 496 с.
2. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я — [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://www.bbc.co.uk/ukrainian/news/2010/09/100930_violence_children_ob.shtml
3. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо захисту населення та інформаційного простору від негативного впливу». — [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4316-17>
4. Закон України «Про Засоби масової комунікації». — [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Засоби_масової_інформації
5. Закон України про інформацію. — [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2657-12/print1217856518710949>

6. Закону України «Про захист суспільної моралі». — [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/129615/print1217856518710949>
7. За матеріалами: 3Dnews. — [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://dt.ua/TECHNOLOGIES/nazvano-visim-novih-psihichnih-hvorob-yaki-atakuyut-lyudinu-zavdyaki-internetu-i-gadzheta-130216_.html
8. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації. — [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.nkrzi.gov.ua/uk/1324628380/1337763264/>.
9. Про Доктрину інформаційної безпеки України Президент України; Указ, Доктрина від 08.07.2009 № 514/2009. — [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/514/2009>
10. Психоінформаційна і психофармакологічна підтримка професійного (оперативного) довголіття та оптимальної діяльності здорової людини в екстремальних умовах: Навч. Посібн. / За ред. Б. В. Западнюка, А.В. Сергієнка. - К.: РВЦ НАВС України, 2004. — 560 с.
11. Психологія суїциду: Посібник / За ред. В. П. Москальця. — К.: Академвидав, 2004. — 288 с. (Альма-матер).
12. Практикум з психології: навч. посібник / Галина Католик, Галина Михальчишин. — Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2009. — С.6
13. Сучасні стратегії міліції щодо запобігання злочинності неповнолітніх: Навчальний посібник // За ред. С.І. Яковенка — К.: КНУВС, 2008. — 240 с.

У статті розглянуто питання негативного впливу ЗМІ на свідомість та поведінку дітей та молоді. Охарактеризовано питання агресивної поведінки в епоху розвитку інформаційних технологій. На основі розгляду нормативно-правових актів запропоновано шляхи подолання інформаційно-психологічної безпеки.

Ключові слова: ЗМІ, девіантна поведінка, кібербулінг, кібертероризм, нозофобія.

В статье рассмотрены вопросы негативного влияния СМИ на сознание и поведение детей и молодежи. Охарактеризованы вопросы агрессивного поведения в эпоху развития информационных технологий. На основе исследования нормативно-правовых актов, предложены пути преодоления информационно-психологической безопасности.

Ключевые слова: СМИ, девиантное поведение, кибербуллинг, кибертерроризм, нозофобия.

The article deals with the negative impact of the media on the minds and behavior of children and youth. The issue of aggressive behavior in the era of information technology is characterized. Based on the review of legal acts, the ways to overcome information-psychological security are proposed.

Keywords: media, deviant behavior, kiberbulinh, cyberterrorism, nozofobiya.

УКД 373.1

**М.П. Свіржевський
м. Вінниця, Україна**

ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ-ДОМІНАНТА РОЗВИТКУ ОБДАРОВАНОЇ ДИТИНИ

Постановка проблеми. Гуманізація та демократизація педагогічної праці, спрямованість її на розвиток особистості дитини сприяють створенню мережі нетрадиційних типів шкіл, розробці альтернативних систем освіти, авторських методик навчання. Проблема виявлення і розвитку обдарованих дітей вимагають нині від учителя вміння працювати в творчому режимі, нестандартних напрямках, постійно удосконалювати професійну майстерність, створювати свою творчу лабораторію, опановувати специфічними формами і методами роботи з обдарованими дітьми у навчально-виховному процесі.

Глобальні соціально-економічні перетворення у нашому суспільстві виявили потребу в людях творчих, активних, неординарно мислячих, які здатні нестандартно розв'язувати поставлені завдання та на основі критичного аналізу ситуації формувати нові перспективні задачі.